

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 143 (9826)

1975 чылдың июнь 20, пятница

1925 чылда үндүзүлгөттөгөн

Өртөө 2 көп.

БЕШ ЧЫЛ ПЛАНЫ КҮҮСЕТТИНГЕН

ХӨМҮР-ДАШТЫ ХӨЙНҮ КАСКАШ...

Наа-Хемниң хөмүр-даш разрезиниң Наа-Хем участогу республиканың анык бугурулгелериниң бирээзи. Ол 1970 чылдан азыраак эгелзэн. Бо чылдарың дургузунда планнарны болгаш бедиткен социалистик хүлээлгени оң коллективни амыр кууседип илген: 1971 чылда планын 114,9, социалистик хүлээлгени—123,6 хуу, ол-ла бугуар 1972 чылда 106,3 болгаш 167 хуу, 1973 чылда 106,1 болгаш 116,1 хуу, а 1974 чылда планын—113,9 хуу, социалистик хүлээлгени амыр куусеткен.

Бо чылдын разрезтик ол участогу 595 муң тонна хөмүр-дашты кызып тывар даалгалыг. Хүлээлгени—645 муң тонна. Учактоон бо чылдың беш айларында планын 118,7 хуу, бедиткен хүлээлгени—164,9 хуу куусеткен. Тодаргайлаарга, чылдың даалганын майның төнчүзүнде-ле чедиптир куусеткен. Бо хүнерде пландан амыр 60 тонна эки шынарлыг хөмүр-дашты тыштыпкан.

Они аңгыда разрезтик Наа-Хем участогуң коллективни бо чылдың июнь 4-те тоску беш чылдың планын хуулаа бетинде кууседиптенин база репорттаган. Мында В. С. Елисеов удурткан ол мураңчы участоктуң амыр-ишчилери чөл төнчүзүңе чедир ам-даа 251 муң тонна эки шынарлыг хөмүр-дашты казырын хүлээлгенин. Ычангаш оң-биле катая ол ийи миллион тонна хөмүр-дашты кызып тывар дээр-дирлер. Олар ону амыр кууседип шыдаарлар.

Тоску беш чылдың даалгаларын кууседиринге ЗНГ-46 № 4 экскаватор экипаны күш-ажылы уруг үлүүн киргени. Оң уруг машинизи—Н. Д. Андрианов. Бо мураңчы болуң беш чылда кууседир ужуруг даалганын бо чылдың март-

та-ла кууседипкен. Н. Д. Дресвянниковтуң үш дугаарлыг экипаны база-ла ыңдыг. Бистиң разрезке Чадаананың, Дус-Дагның участоттары база хамаарып болгай. Никити-биле разрез тоску беш чыл планын бо чылдың июль айда кууседиптериниң бугу-ле аргалары тургустунуп келген. Бо беш чылда план бугуар 2735 муң тонна хөмүр-дашты тывар ужуруг бис. Оң 2698 муң тонназын каскаш, сайгарган-дыр бис. Ам чүгеле 37 муң тонназын казып үндүрүрге-ле беш чыл даалгалыг доостур.

Бугурулгенин он өске онаалдары база чедиптир боттанып турар. Разрез беш чылдың дөрт чыл болгаш беш айында пландан амыр бир миллион рубльдиң орулгазын алган. Социалистик хүлээлгедө 454 муң рубльдиң орулгазын алырын көргөн. Разрез пландан амыр 1941 муң рубльдиң продукциязын сайгарган. Күш-ажылың бугурулгелерин бедиттериниң сорулгаларын эки боттандырып турарындам бо чедиптир чедип алдыган.

Наа-Хем разрезти бугу-нитиниң социалистик чарыжында киржип тура, Тываның бугурулгелериниң чарыжының тип-лекчи болуп үнүп, шилчирип турарына наш удаа чаалап ал келген. Участоктар, бригадалар, экипактар аразының чарыжының түңнелдерин ай санында үндүрүп, мураңчыларга шаңжал-манталдарын берип турар бис. Бисте ыңдыг мураңчыларның саны өскөн. Оларның идеялык амыр-ишчиниң ачызында чарыштып мурунда чоруп ороор-дыр бис.

Н. ГЛАДЫШИНА.

Наа-Хемниң хөмүр-даш разрезинде план килдизиниң эргелениши.

Чүрүктарда: машинист Валерий Гончаров биле Юрий Насетов. Алаанда чурукта кайык-лаа 27 тоннаны чүкчү БелАЗ-тарже чолаачылар бар чор.

О. ОХЕМЧНИКТИҢ Фотосу.

Ква-Хемниң хөмүр-даш разрезиниң хөмүр-даш тургайында даг бедиткен дөңсө каан даг, кара дөңсөктер боюп көстүп чыдыр. Черниң кырында доорураан казып, келген минераларга чүдүр амыр миңда соксаал чокка хаймыккап. Күчүгү экскаватор даг-дашты киредир үстүрүп алгаш, чалынга келген машиналарга доор ургаш, оларын атырарып тур. Хөмүр-даш мында ам-даа көзүбөзү болду. Дагы беш метр чедир казып келген. Ам-даа казар. Ол хамык хая-дашты оон чайладыр. Оон башка баалак оон адымыс.

Черниң доорураан, даг-дашты чүдүргөн өскөр дажыгал турар машиналарын бирээзи-ле бир удаа 27 тонна чүкчүт алгаш бар дээрин бо даг участогуңуң ичкелдигин Василь Елисеов чуугаан берди. Бо ээчеге экскаваторун Валерий Гончаров биле Юрий Насетов башкарып турарын билип алдымыс. Тоску беш чылдың планын бо участок июнь 4-те кууседиринге күш-ажылы үлүүн киргенин кижилерин чамдымы о чүе-дир.

Кайык-лаа хуңса кымыр ажылы 200 хуу амыр боттандырып турарлар. Оларның өк машиназын бир дугаарлыг уугун киргенин кижилерин чамдымы о чүе-дир.

Чүрүктарда: машинист Валерий Гончаров биле Юрий Насетов. Алаанда чурукта кайык-лаа 27 тоннаны чүкчү БелАЗ-тарже чолаачылар бар чор.

О. ОХЕМЧНИКТИҢ Фотосу.

Тыва АССР-ниң район, хоорай, көдээ болгаш суур Советтеринге сонгулдалар түннелдериниң дугайында

ДЫННАДЫГ

Тыва АССР-ниң амыр чоннар депутаттарының район, хоорай, көдээ болгаш суур Советтеринге сонгулдалар талаш-биле бадлаашкыларын түннелдериниң дугайында мэдээлери Кызыл хоорай болгаш районнар Советтериниң күөскөти комитеттеринде Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң Президиуму алган.

Сонгулдалары амыр чоннар депутаттарының 13 район, 5 хоорай, 84 көдээ болгаш 2 суур Советтеринге чоруттулган.

Сонгулдалары амыр чоннар депутаттарының 13 район, 5 хоорай, 84 көдээ болгаш 2 суур Советтеринге чоруттулган. Сонгулдалары амыр чоннар депутаттарының 13 район, 5 хоорай, 84 көдээ болгаш 2 суур Советтеринге чоруттулган.

Тыва АССР-ниң амыр чоннар депутаттарының 13 район, 5 хоорай, 84 көдээ болгаш 2 суур Советтеринге чоруттулган. Сонгулдалары амыр чоннар депутаттарының 13 район, 5 хоорай, 84 көдээ болгаш 2 суур Советтеринге чоруттулган.

МОСКВАДАН СОҢГУ ПОЛЮСТУ ТАВАРТЫ АКШ-ЧЕ УЖУДУУШКУН СЭТА-НЫҢ ДЫННАДЫ

Июнь 18-те Москваның-биле 20 шаг 40 минута турда Сизл хөөрөйниң (АНШ, Вашингтон штат) аэропортуңга Аэрофлоттун ИЛ-62М самолёду хонупкан. 1937 чылдың июль айда Совет Эвилелиниң Маадырлары П. П. Чаловтун АНТ-25 самолёт-биле эртен ороон бугуар Соңгу полюсту таварты Америкаже ужудуушкун оң-биле чедиптир доостурган.

9480 километр черни эртен. Оларның иштиңде беш муң аяк километрин—Артика кыры-биле ужуткан. 1937 чылда АНТ-25 Москва биле Ванкувериниң аразында 63 шаң 25 минута дургузунда ужуткан.

Ужудуушкун үезинде ИЛ-62М-ге орбитада эртем станциязы «Салют-4»-түн экипаны Петр Климу биле Виталий Севастьяновтан байырыг телеграмма база келген.

Москван, Кремль, СЭКП ТК-ның ЧИГИНЕ СЕКРЕТАРЫ Л. И. БРЕЖНЕВНЕ. Соңгу полюсту таварты Москва — АБШ деп чаловчу маршрут-биле ужудуушкун чедиптир доостурган. Совет авиаторлар партианың болгаш чачактын казып-даа даалгаларын алдарыш-биле кууседиринге моон сонгаар-даа белден деп СЭКП ТК-ны, Совет чачакты болгаш Салерин, Леонид Ильич, бугурулгун тур бис.

СОҢГУ ПОЛЮСТУ ТАВАРТЫ — АМЕРИКАЖЕ

Бо ужудуушкун — Аэрофлоттун расписаниинде даг-даш казып, келген минераларга чүдүр амыр миңда соксаал чокка хаймыккап. Күчүгү экскаватор даг-дашты киредир үстүрүп алгаш, чалынга келген машиналарга доор ургаш, оларын атырарып тур.

Бо ужудуушкун — Аэрофлоттун расписаниинде даг-даш казып, келген минераларга чүдүр амыр миңда соксаал чокка хаймыккап. Күчүгү экскаватор даг-дашты киредир үстүрүп алгаш, чалынга келген машиналарга доор ургаш, оларын атырарып тур.

Бо ужудуушкун — Аэрофлоттун расписаниинде даг-даш казып, келген минераларга чүдүр амыр миңда соксаал чокка хаймыккап. Күчүгү экскаватор даг-дашты киредир үстүрүп алгаш, чалынга келген машиналарга доор ургаш, оларын атырарып тур.

Бо ужудуушкун — Аэрофлоттун расписаниинде даг-даш казып, келген минераларга чүдүр амыр миңда соксаал чокка хаймыккап. Күчүгү экскаватор даг-дашты киредир үстүрүп алгаш, чалынга келген машиналарга доор ургаш, оларын атырарып тур.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелинде Төрээн чуртка—эки шынарлыг хөй дүктү берээлиңер!

КЫРГЫЛДА ПУНКТУЛАРЫНДА

Республиканың амыр-ишчилериң амыр кууседиринге күш-ажылы үлүүн киргенин чамдымы о чүе-дир. Кайык-лаа хуңса кымыр ажылы 200 хуу амыр боттандырып турарлар. Оларның өк машиназын бир дугаарлыг уугун киргенин кижилерин чамдымы о чүе-дир.

«Ак-Туруг» совхозтуң Ак-Туруг сабыры беш чылдың доозукту чымыла күрүңге 27 тонна амыр дүктү дужаар. Ол сорулгалы кууседиринге 12 муң амыр дүктү дужаар болгаш бир хойдан 2,3 кг дүктү амыр көрдүңсүн. Бо чүдүлү кампанияга белеткенди бүтү талаш чоруткан.

«Ак-Туруг» совхозтуң Ак-Туруг сабыры беш чылдың доозукту чымыла күрүңге 27 тонна амыр дүктү дужаар. Ол сорулгалы кууседиринге 12 муң амыр дүктү дужаар болгаш бир хойдан 2,3 кг дүктү амыр көрдүңсүн. Бо чүдүлү кампанияга белеткенди бүтү талаш чоруткан.

«Ак-Туруг» совхозтуң Ак-Туруг сабыры беш чылдың доозукту чымыла күрүңге 27 тонна амыр дүктү дужаар. Ол сорулгалы кууседиринге 12 муң амыр дүктү дужаар болгаш бир хойдан 2,3 кг дүктү амыр көрдүңсүн. Бо чүдүлү кампанияга белеткенди бүтү талаш чоруткан.

ӨДЕК — ДУЖУТТУҢ МАГАДЫЛАЛЫ

Көзө ажал-агыл култураларынын дужутуунун беддерине чутула чүл болса, минералдык кеминчиликтер-биле чергелештир, өдөкти ажал-агыл болур. Өдөкти хөрүнгө төгөр чорук оң унуштерин шингээни аппараттар кеминчилик бүдүмдөдөрүн катат тургустууларына кийги берип турар.

Көзө ажал-агылнын чамдык култураларына, ылайыкташтырылган болса, минералдык кеминчиликтер-биле чергелештир, өдөкти төгөр ылайыкташтырылган болур.

Өдөкти составы оңу кагазынын байланышкан база үрүтүлүшүндө, кеминчилик болган чамдык санмын, шыларын, малдын хөтөрүн, оңу ажаларын артыктын хамаарып. Малдын алаанга савап дөжөн турар болса, өдөктин аюунун чыныгы өвөш болур.

Республиканын ажал-агылдарынын малдын өздөндө фосфор болган калий өдөк. Мичалажок өдөкти багыт кагазга турар жүрүшүндө, оң аммактык аюу барык-ла бүрүтү-биле чыныгы, фосфорун болган калийдин минералдык каттыктыкынын чамдыктын түрүнүн үнү турар.

Уелги кеминчиликте болур өдөкти бистин колхоз-совхоз тарыхына кончуг четпес ажалга турар. Оңу мынзык саннардан көрүп болур. 1974

чылда мал тураларына 1902 муң тонна хире өдөк мөөнөттөн турган. Оң чүгө 153 муң тонна хирени шөлдөргө ашпайры төккөн. Ол болса бүгү өдөктин 8 хуузулур. Бар гага оңаштыр алыр-га дөңгү-ле 0,30 тонна өдөк төккүгөн. А херек кырында бар өдөкти чөп ажалыга болса, бүгү тарылга шөлдүнү та бүрүзүгө 4 тонна хирени төп болур турган ийик.

Бир тонна өдөктө ортумал-биле 5 кг азот, 4 кг фосфор болган 8 кг калий бар деп санаарга, чыл бүрүдө-ле республикага бир га тарылга шөлдүнө 15 кг азот, 12 кг фосфор, 24 кг калий кей чыны турар шыккажы. Ол дөргө, чыныгы га тарылга шөлдүнө 50 кг аммак селитраны, 30 кг ийи дакыр борбанылаан суперфосфатты болган 60 кг хлорлуг калий-электролитти төкпөшү-биле дөмөй-дир.

Өдөк болса, тарып өстүрүп култураларын өздөндө база уерингер эргежок чүгүлү бүгү-ле минералдык элементтер бар кеминчиликте болбай. Мичалжа-да өдөкти чөпсө ажалга турарын үрүтү-биле республикага чөп чыл бүрүдө-ле 60 кг кеминчилик бүдүмдөдөрүн чөдир алыштыр турар. Минералдык кеминчиликтерин хайы-биле ажалга турар тудум-на, хөрдүнөн микроэлементтерин хайыш үнөри көвүдөр. Мичанган оларын катат тургузарга, өдөк

төгерин көвүдөдери эргежок чүгүлү.

Тываның хөрүгү кей нуруузуна чык механиктиг составы, шүүнөри, хайышынныгы. Ол чорук унуштерин дөмдирин, динкти, чөтти, марганести болган борну алырын бергеделип турар. Бистин республикага өдөк болса, ол элементтерин хөрдүнө куралдарын абадирини кара чыныгы үнөр дөү болуп турар.

Ажал-агылдарын специалистери өдөкти шын кагаздарына мырлай кичээлге салбай турарлар. Ол шын өвөс. Өдөк кагазга турар шыккажы чөп чөккө болса өдөкти кышкы үдө шөлдөргө сөөртүп төгөргө, оң чыдырып улут болур дөргөн практика көргөскөн. Өдөк шыккажы чөп барда оң чыныгы шынары баксыраас болган санитарлык байда өдөкшир өвөс, харын-ла өдөкти шөлдө сөөртүп төгөргө күш-ажал чырыгыла өвөжжөр, чүгө дөргө, өдөктин дендизи 20—30 хуу чингөн турар болгай.

Өдөкти кагаздарын шын органикастаас болса, оң кеминчилик чүл болур үнелин хөвөр артырабы болдунар арга чөк дөргөн унас херек. Өдөкти бичи-бичи өвалары кылдыр, азы улуг чалдыр кылдыр болуп каарга, оң шынары дөмөй-ле кудулар. Өдөк кагазга турар болуп шыккажы болса, 3,5—4 метр

хандыр каскан чөп оңгар болур. Оң дүгүнө сааныны метр хире кылындыр салган, өдөкти өдө ургаш, кырында трактор-биле таптай бастырап. Оңгар доларга, кырында савап салган, довура-биле луй басырып каар. Мичалажок улут сөөктү кышкы ындыг оңгарга-ла өдөк дөңүп каар. Оңу барымдаалаш, өдөк кагазга турар шыккажы шалаанын алаанга кылып алыры өн-не ажалга, «Чымыл тараачын», «Көк-Тей» сөөктөр, Каа-Хемде «Тиледе» колхоз өдөк кагазга турар чөп чөгүм-на ычарга кылып алган. Өскө ажал-агылдар оң дуркуданы ажалгаар херек.

«Көк-Тей» сөөктөр инектерин кажаа шитинге чыныгы салбайн шала ийленчек шала кырынга чытырып турар. Инектин өдөк шоргалга суг-биле хошуш-кажы, кажаанын шалаанын алаанга улуг оңгарга төктүп кирген, өдөк хоютузу болу бээр. Ийниг хоютуган өдөкти шөлдөргө төгөргө, өн-не үрө-түндөй болур.

Өдөкти ажалгаарын үрө-түндөй оң кеминчилик бүдүмдөдөрүн үнүштү шингээтип алырында хамаарып. Өдөктө бар фосфорун болган калийдин оң иринирини чергелешти хамаарып чөккө-ла баштайгы чыныгы улуттар эки шингээти алыр. Өдөктин ажалын оңу төгерини хуу-саларында база хамаарып. Көзө ажал-агылдын дуржуу-

га станциянын мехелеринден алырга, өдөкти бир гага 20 тонна оңаштыр кылдыр күзүп төгөргө, га черди културалык ногаан массасы 80 центнер, а чааы төгөргө—11 центнер көвүдөр болган. Өдөкти төгерини өн-не таарымчалык хуусааы: кызыл-таска болган өскө-ла тараа култураларына — куруктурулга анларылгазында, одуруглар арааны болбазырадыр болган ногаа култураларга — күсүк аныгы анларылгазында төгөри болур. Өдөкти хостук кышкы үдө шөлдөргө ашпайры төккөш, а чааы хөвү ажалдарын үрө-түндөй тарады чытырып ажалга болуп турарын практика көргөскөн.

Өдөкти хөрүгүнүн ханы кадыгы төгөри, тодарайлаарга, чөрини кырынга тарды чытыртып, анларытыры эргежок чүгүлү. Бир өвөс чааы културалар-биле азы душункичөк чөп кырынга анаа-ла хошуштур үлдүрлөп каар болса, өдөктин үрө-түндөй дика өвөжжөр.

Көзө ажал-агылдын дуржуула станциянын кылган шөлдөндөндө көргө, кызыл-тас шөлдүнү бир тагыла 20 тонна өдөк төгөри өн-не чогулчалуу болур. Гага 10 тоннаы төгөргө, кызыл-тас дуржууну немелден 1,3 центнер, а 20 тоннаы төгөргө — 2,7 центнер болган. Одуруглар арааны болбазырадыр болган ногаа култураларга шала

ирээ, азы шүт ирээ өдөкти төксө чөгүр. Нормасы: сугат чөк чөргө—гага 20 тонна, сугаттыг чөргө — 30—40 тонна болур.

Республика ортумал-биле чыныгы гага 20 тонна өдөк төгөр болса, анаа үнөр чырылгал 30 хире рубль болур. Ол чырылгал ийи-ле чыл дургузунда дөдөр эгиттинер. Бир өвөс куруктурулга анларылгазынын үрө-түндөй республика ортумал-биле га тараа култураларына оңаштыр 20 тонна өдөкти төгөр болса, ийи чыл дургузунда оң 6 центнер тарааны немей алыр ашаар. Иччанган, немелде чырылгалдык бир рубльди 1 рубль 46 көпөк артык өрүлганы азыр ийишкы.

Өдөкти чүдүрүнгө, сөөртүргө болган төгеринге машиналарын өн-не чогулчалуу кылдыр ажалгаарын хөдөри болса, мергежилдиг специалист-механизаторлардан механастаттинган ортатты тургустан, оң эргежок чүгүлү техника-биле дөргөн болур. Ам шөлдөргө өдөк сөөртүлгөзин болган куруктурулга анларылгазынын шалычы айы чоруп турар. Ийи-июль айларда өдөк сөөртүп төгерини шалааны күөсөдирчиге колхоз-совхозтарын удурткучлары, специалистери конкаш дивес кичээлге салыры эргежок чүгүлү.

А. АХМЕДОВ,
Тываның агрохимлабораториянын иол агроному.

ЛАТВИЯ ССР. Технолотуг дерилениң Ригада дуржууга заводунун парткомунун кол сагыш човаашкынын техниктиг депшигке болган күш-ажалдык бүдүрүмдүн беддери болур. Беш чылдык эгинде парткомун эгелески санаа-биле бүдүрүлгө черини техниктиг эсептешкенниңиниң планын тургустан. Коммунистердиг идеяны киржилген-биле ам оңу кей кезин боттадырган. Белик бүдүрүмдүг чартык автомат станоктарыг үчүстөгү калбартаан, диспетчер алаанын тургустан, абразив бүдүрүмдөдөрүнүн специализацияшканын дооскан. Ол бүтүгүнү түндөндө күш-ажалдык бүдүрүмчүлүк бөдөй. Кол продукцияны—технолотуг дерилени—бүдүрүп үндүрeri беш чылдык эгинден эгелешч 60 ажал хуу көвүдүр.

Заводтук коммунистери боттарынын хууза беш чыл пландарын хуусаа бетинде долуу-биле күөсөдир талазы-биле республикада социалистиг чарышты эгелескилер. Четтерде калбарган күш-ажалчы чарыш күш-ажалдык бүдүрүмчүлүгүн чыл бүрүдө 6 хуу ажал өздөндөп хандырган. Бо хуу 30 коммунистер 1976 чылдык үдүндө ажалдан турарлар. Чоокта чаа олар СЭКП-ин XXV съездинде белесте эгелештир шалычы Өзү-биле ажалдаар деп аммакырын үлдүргөтөнөр. Съездин ажал кылдыр чыдып төмөчүгө чөдир улукшур пайданы ажал 50 муң рубльдиң продукциянын бээр деп, коллектив шиттирээни.

ЧУРУКТА: СЭКП-ниң болур деп турар XXV съездинде ажал кылдыр токар-расточник, коммунист Леонид Солонин бөдөнүн чыныгы алаанын октябрь 25-ке чөдир күөсөдир деп бөдөнүн хуузага алыш. Заводтук райондук аммакштыр коммунистери болган бүдүрүлгө черини бүгү коллективни оң үлгөрин эдергерине оң кыйгырган.

Ж. ГРАУБИЦНИ болган **А. ОВЧИННИКОВТУҢ** фотоу. (СЭТА-ның фотохроникасы).

Номчукчулар «Шын» дугайында

Чоргааранып чоруур мен

1936 чылда Кызыл республиканын күрүнө топографиянын өрүтүр четинге өрөнөкчөл кирген мен. Иччан тыва бижики номчуур, бижири-ла болуума, оң бижики дөмдөдөрүн, шын бижиринын дүрүмүн шөлдү-ла билбес турдум. Ол бүгүн чарт билер чорук солун, дөптөр үкүзүнү өрүкчүзүнүн ажалында улут салдарыг болгай. Мурнууда бүдүрүлгө ажаллап чорбаан, сумудан келген кижиде бетки кылды бүдүрүлгөн үрө-түндөй чүрүмүгө чыгыртын, чыгыртам бедин анаа бир чүвө өвөс-ле болгай.

Баштайгы үдө булуу далаалгап, бергенин турганым чорук чыткен. Коллективте ажалга арга-дурактуулук полугарыштер В. Чечков, В. Рачковский, О. Билчир-оол, К. Иман, Б. Хөмөйи өлөрүн менээ хуу бир дуузалык келгенини удымын өрүтүрүнүн нарын техникалык кыска хуусаада шингээнип алган мен. Уш ай дургузунда өрөнөкчөлүк, бөт-тускайла ажаллаар өргөн-ла чөдир алган.

Топографиянын дирекциясы «Шинин» өрүтүр улут эгелешч менээ көргөскөн. Ажалдын аныгы составына кирерде по-

лиграфист болганымга, анаа кадржы ажалдаарга ынак солунум «Шинин» эгелештиг чоргааранып чорук мен. «Шын» солунун баштайгы номери үндөнд бээр удаас болур 50 чылдын юбилейин демдөдөрүнүн бүдүзүндө оң өрүкчүмү эргим номчукчулар силерин-биле үлөшөс артам чөк.

Өрүкчүзүмдүн баштайгы чыдырында бүгү-ле чүвени хол-биле кылдыр болган, бө бергелер турган. Бүдүрүлгө чорук үкүктөр өрүтүр шиттиг машиналар келген. Иччанга 1950 чылдан эгелен бө солуну корректорлар, дараамында үндүрүчүлөп — үш чыл ажалдан мен.

Полиграфия, паралага шугумунга чөдир алган мергежилди халас барбаан. Чөн-Хемчик, Улут-Хем, Тес-Хем районнары «Ленинчи өрүк», «Кызыл түк», «Бурун-гаар» деп район солундарына арга-мергежилди айы-биле ажаллап-ла чөрдүм.

Амгы үдө пенсиялыг, хар намы дүгүдө-ла солунумду холдан салбайн, чыл хуусаалыг чыгыдып алган номчүп чөп мен.

О. КЕНДЕН.

«Шын» солун менээ эргим, үнелиг. Солунун баштайгы үдө моол болган тыва дымдарга үнүп турганым кымыга-ла бөдөндүгүн. Ол шүт тыва дылга үнүп эгелен соонда номчукчуларын союугарга улам бөзөп. Иланыгы, үчүн чыдыр үнелик парлаттыган «Тыва хөрөжөн Самбыкайнын чугааны» деп расказ номчукчуларын кичээлге улут хаара туткан. Ол үдө бижики билбес чамдык кижиде-деги расказты болган парлаттыган өскө-ла материалдарын номчулар кижилерин дилеп, номчулуп, союугарга турганнар.

Номчүп турар апарганымдан бээр эртин 40 ажал чыдырда «Шинин» колдуунда ла дугаар бүрүзүн номчүп келдим. Солунун чүс-чүс ажалын болган көзө корреспонденттеринге, оң редакциянын ажалдыкчыларына көп чыдыр быйрыла — 50 чылдык юбилей-биле чоталдыгы чөдир кижилерин болуун оң хоочун номчукчуларынын мурнудан күзөр-дир мен.

А. БОРБАН-ООЛ, пенсионер.

Э р г и м, ү н е л и г

1930 чылдын чайында баштайгы тыва бижики алфавитин парлан «Тыванын артыктын шын» солуну таварыга бөөч төп алган мен. Мичан Тываның өскө черлеринде дег Барын-Хемчик районун дөвө-көзүрине бижики өрөнөкчөлүк тургустуну эгелешч. Бөлүгүмө өрөнч чоруптар-ла демги солунум үрүтүлү ап алыр турган мен. Бистин бөлүм 30 кижилег чүвө.

Ол үдө анаа бижики өрөнч турганнардын аразында чүгө тыва бижики өрөнчирин-биле кызыгаралмай, орус дылда номнарны укучу-укааны билбес-ла болса, үкүктөн турарлар кайы хей. Бө дөргө, кижилерин өрөм-билгизге хандыктыктын улуту, чүтүлүктүн күшүтү-дүр. Оларын оң мый өрөм сургууга өрөнчирин солунун улут дууаны чөдиргени маргылаа чөк.

«Шын» солун чаа тыва бижики менээ чөдирип, өрөдидикен. Бижики чорук менчүп, бижики турар апарган, «Шинин» артынарында чуртта, дөдөйдө чүк болуп турарын билш ап, чаа, солун дөдөйгөн ол үдө-медерелимге ажалган. Иччанган

А л д а р л ы г ю б и л е й г е

Баштайгы башкымын көргөндө чүрөк шимирт дээр— «а» деп үжүк билбес олакчыгыты кижик кылдыр өрөдип каанымга амга чөдир-ле алаа өрөдип шыккан артыкымга. Билиш хөрөжө-ле «Шын» солунум амгы үдө баштайгы башкым азы өрөнч нем ийиши эргелиг апарган.

Солун номчууваанда сагышта бир-ле чүвө тулуу шыккан болдынар. Дөйгөн чүгалаарга дуу четпес азы чөк чөм чигени-лаа. Совет паралага бистин улуска агаарын чүгүлүм шыккан үнелиг апарганым өн-на илден.

«Шын» солунун бөжөн чыдырлар бээр номчукчуу болуп, алдан чыдырлар бээр бижикичи, ам шитатан дашкар корреспондентин болганымга чоргаарларым мен. Чөпчүн чагай амдыларым, културалын амгы магалыг көгүздөдөн чырылар чүгүлү ажалга хөтөн-ла бол, улут-түтүн бардалгалар аз-кежикиг болганымга өрүтүр мен.

Шыгын кайы-лаа үрөндө найысылда

Кызылга, районум төүтүнө — кала-даа чораш, баштайгы садны алдыр чүвөм, «Шын». Чамдык кижилерин кайдыр-даа чыгылган чөгүмга таарыммай, ыңдырларга «чөмөлиг» сөөмүң илдерди бөдөр чымыт өвөс. Теоретиктиг өрөдидеге дуузалыг, практиктиг ажалга үмөлиг, кагаздарга болган арагычларга, оорларга болган хулитаныг кижилерге дөптөгү материалдарын, өрөмчиг болган културалын чөдиркинирин, амдыралда бүгү үдүдөрүн совет парлаттадан номчүп таңжар болгай бис.

Баштайгы башкым—«Шинин» бөжөн чорлар юбилейге холбаштыр оң моон солгаар-лаа өткүт, чыдыг, дөптөгү болган өрөдидеге материалдарын хөйду парларын, ажалын болган көзө бижики масса-биле харызааны улам быжыларын күзөр мен.

Б. МОНГУЛ-ООЛ, Улут-Хем район.

Т. Сальникова эмчи талазы-биле дүргөн ауза чөдирер станцияда фельдшер-диспетчер болуп ажаллап турар. Чалаалгаже ол дүгө-лаа, хунаус-лаа халпарына кезээде белен. Бөдүнүн ажалын эки билер болган кымыл-ажал ажал кыс чөвүнү кадыкымды дөң билдин, күжү харам чөккө өргүп чөрдүр.

ЧУРУКТА: Т. Сальникова чалаалгаже халпарынын мурнууда.

С. ФЕОКТИСТОВТУҢ фотоу.

ДЭЭШТИН ЧЕДИП АЛЫР

Кызылда Политиктиг чырымынын бөжөмүн «Билге» иянталениң республика организациянын баштаар черини II пленуму болуп эрген. Ук пленумга «Белорусиянын партия организациясында идеология кадрларын шилер болган кижилерин талазы-биле ажал дугайында», «СЭКП ТК-ны докталаын «Билге» иянталениң Улут-Хем, Танды район организацияларын күөсөдир турарын дугайында» айтырыгы чүгалаашкан. Ол талазы-биле илеткелдерин ук район организацияларын баштаар черлериниң даргалары **Б. МААДЫ** болган **В. ИВАНОВ** олар кылган.

Ажалды коммунист дүгү-биле көөрүне, бижы салыга-чурумга база организациг чорукка кижилеринче үлдүткөн дөргөй илеткелдер, идеология кадрларындын илеткелди күөтөдирчиге партия докталай кичээлди салып келген.

Бо дүгөндө сургууларын болган тезисдерин «Белорусиянын партия организациясында идеология кадрларын шилер болган кижилерин талазы-биле ажал дугайында» СЭКП ТК-ны докталамында тодарай айткан. Иланыгы «Билге» иянталениң район организацияларын ук доктала үнелен соонда, оңу таным-биле чүвөлаажын, аява дүгүштүр тодарай кемчелерин ажалдан кылганнар. Ол кемчелер болса ажалды коммунист калбак массаларын марксисчи-ленинчи үрө-түндө, коммунист бүгү-дө, прогрестерин интернационализм болган совет патриотизмин бүзүргө, күш-

ажалды коммунист дүгү-биле көөрүне, бижы салыга-чурумга база организациг чорукка кижилеринче үлдүткөн дөргөй илеткелдер, идеология кадрларындын илеткелди күөтөдирчиге партия докталай кичээлди салып келген.

«Билге» иянталениң район организацига Чоо-Хөо, Арне-Бажы, Аг-Туруу, Кызыл-Дөо, Көк-Чыра, Горылаи болган Чөдүрө сууларды лекторларын организацига лекторларын чөвөдөлдү. Ук чөвүлө ажалды иланы тургуулар. Лекторларын лан сургуулар эрө-тоолаа, мораль болган өвөж-чөп, өн-бүрөс кижилерин дугайында лекцияларын номчуур. Олче кичи-көңгөр көрөсөсө, шөдөни ажалындын өскөсөсө, арва-дарыга сундулуп чамдыг эштерин база калап, ооңок, бөдөдөлөжү турар. Моон түрөчөлдө хөй-шөдөни күрөш-чүрүмү үрөз чорук көзөргө.

«Билге» иянталениң Танды район организацига лекция пропагандамын дөдө дөдөштин улам бөдир дөдө өрөш зөөс ажалды кызылдын өрөм дөдөдөлдү. Чер-чөрдө лекция организацилар даргаларын болган методиктиг секциялар удурткучлары-биле сөми-

нарны эрттирген. Районда иянталы-биле 348 лектор бар. Бирги кварталда 311 ажал лекция номчуттүгөн, тематикте 14 кезгелерин эрттирген. Ол мыккан бөмчүлүн лекторларын бир сөминарин эрттирген.

Ада-чурттуг Улут дөдөмчөсө совет уаустун тылселесинин 30 чымы-биле холбаштыр ажалды коммунист шөртө патриоттуг кичээлди лекция чүвөлаажын, түскөй кемчелерин ажалдан кылган.

«Билге» иянталениң эге организациларындын С. Туга агтыг советке эге өрөшчөлдүк (дөргө В. Волыкова) эки ажалды турар. Ажалды иланын көргөлдө айы-биле тургускай, совет контролында агыл каян. Кызыл каян, кала, кайды лекция коммунист иланы иланы көп. Оңу күөсөдөдүн докталамы дөдө дөдөшүн турар.

Иланы дөдөдөдүн район салбырында эге организаци административ-биле кайы ажал-агыл бүрүзүнө профинансиктиг ребишерин чоруткан. Оңу түрөчөлдө корукчүрү болган паспорт чүрүмү үрөз, автоурктарга аяры кылар чоруктар элэн кымырлыган. Арваалажынын болган аялаолажынын тарааны дүгөйдө лекцияларын докталамы номчүп турар. Пленумга санаа бергенер үстүндө ийи районда лекция

БАРААН БОЛУШКУН

Почта, харылаа — чоңун амдыралында, култура хөгүдөдөндө чүгүлү үжүр-дуузалыг. Албаныг болган хуунун хөрөжөгө дүргөн харылаажы кайды айтырлар тургустунмыс дээр. Кижилерин чыгыткан паралагазы, чагаа бижики база-ла почта, оң ажалдыкчылары өй-шанда чөдирип бараан болур.

Суг-Хөдө харылаа салбырын ажалын, ында мурнакчи кижилерин манса холбаштыр, дөңчү-лаа бол, чырылаал. Ол улут өвөс коллектив беш чылдын дооукчу чыныгы макталыг ажалдан турар.

Хөр-Тайгадан Алдан-Мадырда чөдир кол шугумда эргежирер чагыларын чаарткан. Чамдык сентегени кылган соонда телефонун болган район дөдөдөрүнүн өкжөжөн. Өртен-Аерг, Манчүрер шыккан ирак черлер-биле радио харылаажыны быжылган.

Бистин дөдөгө чүрүтүстүн кайы-лаа булунармында, коммунизмди улут тутула-

рында, Иркутск, Алма-Ата, Ташкент, Москва, Киев өскө-ла хөдөйлардан телефоннап келтирээр. Хөргөжөнөр мөөртан ишаар-лаа долгар. Комсомолу телефонист М. М. Ондарын анаа мергежилди, кижилерге эвиленин, найыралдык демдөдөдөр күзөнгөн.

Мария Михайловнаны баштайгы күш-ажалын эгелешч чери-ле ол. Суг-Аксы ортумак шкөөдө дооскан, Кызылга барып, харылаажы түр курулуна өрөнгөн. Оң түрөчөлдө мергежилдиг телефонист, чоңунга булут бараан болучу харылаажы апарган.

Алло! Алло! Чаалаа, Кызыл, Кызыл-Маалык дөң, аяныг, холд болган өткүт үнөр Суг-Хөдө телефон станциясыдан үрүлчү динларын. Мария Михайловна Ондарын чон хундулор болган мактар. Шак ийниг өскө-ла мурнакчыларына коллектив чоргаарларым.

О. БОРАШ, Чөн-Хемчик район.

Молдавияда малга чөм белестээр ажал калбарган. Колхозтарын Каменка район чөвүлениң мал чөдирин белестеп, бүдүр каттыктыкын бө чөдир оң ажал муң тонна ажал ийи-бүрү эки хоолауду мал чөдирин белестээр деп шиттирээни. Амгы үдө тускай тургускай бригадалар хууну-не 400 тонна чөдир ногаан массамы белестеп турар. Ол бүгүн дөдөдүн санаж

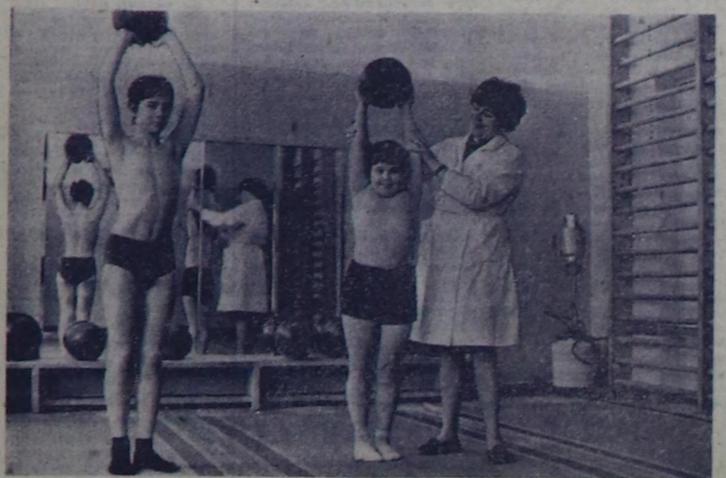
кылар оңгарларга чөдирген, оң ситен адал

Фестиваль чоруп тур

Доктаамал болгаш шудургу белеткенер

Ажылчы чорунун бот-тамынгар чогаалыгынын фестивалы Улут-Хем районда чедишкениге умачылан турар. Бо удаада Шагаан-Арыг хоорайнык эмчлери хойнук кичээлгеин хаара туткан. Сценала — фашисттер Германияны чыла шапканын бээр 30 чылды илгерилеп коргускен шимде — көжөгө — кичи холунун аджында — керекти сибилеи чурал. Эмчилер көрчери «Ак халаттыг кичилер» деп ишти мры-биле агелзени. «Дайынчы сестра» деп шүлүктү Галина Сапарова юдур-лушкунуг номчуду. Александр Монгуштуң хо-муска тыва аялгаларын, Ека-

АЖЫ-ТӨА КАДЫК БОЛЗУН

МОСКВА. Найысалалдык районнарда урутар полилиннардында дыка хөй-яз хевиринч бедик мергежилдик эмчилер ажыдал турар. Ийи муң ажыг эмчилер — физиотерапевтер, акулястер, догопетер, рентгенологтар, эмнеге күш-културазын методистер болгаш өскелер-даа эр-

ЧУРУКТА: уругларның № 30 поликлиникасында сугта кирип эмнедер чери кылган, эштер бассейнинда база бар.

ЧУРТТУҢ ӨӨРЕДИЛГЕ

Тыва республиканың хереклекчилер эвлектиңи (респобросоюзун) шугуму-биле 1975—1976 өөредилге чылында чурттуң дараазында кооперация өөредилге черлеринге хүлээп алышкыны чарып турар.
1. НОВОСИБИРСКИНИҢ СОВЕТ КООПЕРАТИВ САДЫНЫҢ ИНСТИТУДУ
Шуут болгаш бот-өөредилге салбырыңды бирги курсуңга: Тускай эртемнери:
1. Улетпур барааннардыга товароөдөниге болгаш оларны садыларын организастары.
2. Ажы-чөм барааннардыга товароөдөниге болгаш оларны садыларын организастары.
3. Нитянык чөмөнчөлөгөн технологияны болгаш организасташкыны (шуут барып өөренер салбырга).
4. Садыг экономиказы.
5. Бухгалтерия уябу.
Өөренер хуусалары: Шуут өөренер салбырларга — 4 чыл (технология факультетинге—4 чыл 10 ай), бот-өөредилге салбырынга—5 чыл.
Кирериниң дугайында билдиринишкенин хүлээп алыр хуусалары:
Шуут өөренер салбырга 1975 чылдың июль 20-ден июль 31-ге чедер;
Бот-өөредилге салбырынга 1975 чылдың апрель 1-ден августу 31-ге чедер.
Билдиринишкенин институтун ректорунун адыга, күзүн тускай эртемни айткан, бажыл корулар.
Билдиринишкениге кожар чүүлдер:
1. Билдиринишкенин ээиниң өөлүгү ажылдап турган черинде азы өөренит турган шкылазын институтка кирери-биле берген характеристиказы.
2. Ортумак билг дугайында, тускай ортумак билг дугайында (боду-биле) документ. Дипломга үчтү данызын ушта бижилгени кожар.
3. Күш-ажыл дендеринде, а бир эвес колхозчу кичи болза, колхоз дептеринде ушта бижилге.
4. Беш фото-чурук (3x4 см темчээлди).
5. Эмчи шымалгазы (286-ты майкы).
6. Ажылдап турган черинде шымалга (бот-өөредилге салбырынга кирер кичилер).
7. Чурттан турар черинде шымалга.
Бо институтка кирер дээн кичилер дараазында эртемнерге билгелде дуулар.
Товароөдөниге факультетинге кирерлер: математика (бижимел-биле), химия (аас-биле), география (аас-биле), орус дыл болгаш литература (сочинение).
Технология факультетинге кирерлер: математика (бижимел-

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕЗИ: Улут-Хем 667000

Тыва улустуң кожамыктары — оң аас чогаалыңың база бир байлак хеври. Ынчангаш оң амгы литературалуг дылга укур-утказы улуг.
Тыва кожамыктарының баштайгы чыныдымы 1947 чылда «Чыныды ырлар» деп ат-биле үнген. 1956 чылда М. Муруз биле Ю. Кюзегештиң тургусузы «Ырлар» деп чыныдымы Тываның ном үндүрер чери парлаан. Ында 106 чр, кожамык оңу аялганы-биле кады кирген.
1973 чылда М. Муруз биле К. Мурузтуң тургусканы «Тыва улустуң ыраары» деп чыныды үнген. Ол болза 1956 чылда парлаан «Ырлар» деп чыныдымы эдил, немел үлдүрген болур. Уж чыныдыда шууту 139 ир, кожамык аялгалары база сөзү-биле кады кирген болгаш.
Республиканың ном үндүрер чери Тываның дыл, литературалуг болгаш тоогунуң эртемниңчилер институтунуң эртем

СОНУРГАКТАРГА БУЛУҢ

Француз эртемденниң белээ
Куйбышевтин чурт шимчилер музейиниң фондуларында француз эртемден Луи Пастерниң белээ — оң портретин кадагалаан. Ында: «Самара. Земство. 1886 чылдын май. Л. Пастер» — деп бижээ. Ол портрет Франциядан Волгага

Хову хорумнарының эртинелери

Бистиң эрага чедир III веке чурттан чоран сармак дайынчың хөөрүлден — эрте-бурунгу хорумдан Волгоградтын археологтары маны дашта сибилеи кылган алдын пантераларны тыпкан. Шак индыг эрте-бурунгу хөөрүң об-ластың девискэринде эң баштай тыпканы ол. Ол хөөр чед-даш век үезинде аңаа кадарчы төрөл-бөлдүктер чурттан

Хуулгаазын самовар

Чарлык мөңү улуу дурттуг кайгамчык оңа чараш самоварны көргө. Бурун шакнын сазым сагышка кирер. Бистин уран-шеверлериниң каныг оңа самоварлар кылбаан дээр, мичалза-даа мидыг самовар черле турбаан — оңу шаажалдан кылган. Ол дээрге уруглар ойнаар сава эвес. Бүзүдү электрияг самовар-дыр. 45 минута дургузунда аңаа дорг

«Малдың чайгы семитилеге»: Мурнуку чүүл.
«Кымылдың агаары өрмү болуң»: Г. Невольниниң корреспондентиязы.
«Кичи бүрүңгө дуржулга»: «Торгалыг» совхозтуң партком секретары В. Бирюхунуң чүүлү.
«Ажымының мергежилю»: «Кызыл ЦЭС тудуңуң» ТЭ-ниң бизиниң бетонщиктериниң бригаданың Н. П. Ефремовтуң дугайында О. Зыкованың чурумалы.
«Шажым-чүдүлгениң доразы чүдөл»: Атырап дуванчымы. Философия эртемдериниң кайдызды. Кызылда хүрүңгөң негелогика институтунуң меркеним-дененим кафедрасының доцентин А. Черяшкинниң чүүлү.
«Коданың чурумалдары»: Л. Четверикованың корреспондентиязы.
Чурт шиминден болгаш даштыкылаң информацийлар, спортуг болушкунуң дугайында медээлер.

„ТывА УЛУСТУҢ КОЖАМЫКТАРЫ“

ЧААНОМ

Ажылдакчы З. К. Кыргыстың «Тыва улустуң кожамыктары» деп чаа номун парлаары-биле белеткөөп турар. З. К. Кыргыс номда кирген кожамыктарының дугайында шимчилер ажылчы кылды, кожамыктарының аялгалары нөмөжө шилчилди, оларның тайылбыры белеткөөн. Композитор Д. К. Хуреш-оол оларны редакторлаа.
«Тыва улустуң кожамыктары» деп чаа номун кижизилде укур-утказы улуг. Автор тыва улустуң кожамыктарының оңтайг хевирлериниң дугайында эртемге үндөүлгөң тиген тайылбыры бербишкан, оларның азы-буру хевирлерин болуп турарын толдургай чижектерге коргузуп бижээ.
Улустуң шаяндагы кожамыктарында феодал дүжүмөргө удурааланган база лама, хамарны көчүлгөн хөөнер киргенин көөр бис.
Кулун чава куруг каган Кулуурну коккааракты, Курут черге хуу-ла шиткен Кулуурну дуу-метта.
Феодалды Тывага аратарың, кызыгыг херекжериниң эрге-төөзү өсө, бажындарың чоранып коргускен кожамыктар хөй турган.
Чок-ла кичи човулуңың, Чоран черге айыладыр Бай-ла кичи магадангы Барган черге хүндүлдер.
Оң-биле кады чоң чаагай күөл-бодалдарын база ирлөө чорай.
Чоон-дыттың девээниңе Улуг өскөн урут боор мен. Чоон-оорум арасында Чоргаар өскөн урут боор мен.

Мелебидение
ИЮНЬ 20-ДЕ МОСКВАДАН
9.00—Дамчылгалар программасы.
9.05—«Чогаалдыкчы». Дамчылгалың Бүгү-эвеледди чогаалдыкчылар болгаш чарактыкчылар инитиляниң Топ чөвүлелиниң дарагы Г. П. Софонов эртерер.
9.35—«Венеция чери». Документалдыг телефильм.
10.05—«Бүгү аркан чуртталгада». Хөй сериялыг уран-чечен телефильмниң баштайгы хөөгүлгөң. 4-тү серияда.
11.05—«Күштүглер». Адамнер, аваджылар.
11.35—«Тываның тыпканы». Эңдигү.
11.50—Медээлер.
12.00—Уругларга фильм. «Ийи өскөңнүң чамды». Уран-чечен фильм. 2-тү серияда.
13.05—«Шуутуң чүвени билең алдырар мен».
13.15—«Кызыл» (Кызылдан).
13.25—«Ыры-75». Эңдигү.
13.35—«Ылгың кадыг чер». Документалдыг телефильм. Эңдигү.

КИНО
ИЮНЬ 20-ДЕ
«КАА-ХЕМ». «Харжыгаш» 10.00. «Бир чагаанайның амдыралыңдан» 11.40. 13.30. 15.20. 17.10. 19.00. 20.45 шактарда.
«ПИОНЕР». «Шайбаан кийри» 9.50. «Дан хавызында» 11.20. 13.20. 15.20. «Ылгың дөң чүл» 17.20. 19.10. 21.00 шактарда.
«ВОСТОК». «Али-Баба болгаш дөрт дээрбелер» 10.00. «Ромео биле Джульетта» (2 сериялы кады) 15.00. 17.40. 20.20 шактарда.
ЧАҢГЫ КИНОТЕАТРГА: «Өт-бууде» 16.50. 18.40. 20.30 шактарда.
Тыва республикага болгаш Кызылда шокар булдулар. Дайыг районнарда динирэкиниң улуг эвес чызе чээр. Барың урланышкының хаттың дүргөн секундала 7—12 метр. Агаарың температуразы дайыг районнарда 20—25, өскө артыкларында 28—33 градус нинг болур. Кызылда чызе чызе-бас агаарың температуразы 28—30 градус.

ЧЕРЛЕРИ ЧАЛАП ТУР

Товароөдөниге салбырыңга, садыг организасташкының салбырыңга кирерлер орус дыл болгаш литературага (сочинение), химияга (аас-биле), бухгалтер болгаш планашкы салбырыңга — математикага (аас-биле), орус дыл болгаш литературага (сочинение) шыгалда дуулар.
II. ИРКУТСКНИҢ АЛТЫ-КЕШ-ӨЛҮК ТЕХНИКУМУ
Тускай эртемнери:
1. Алы-кеш-өлүк болгаш мал ажылының чыг эднине товароөдөниге.
2. Адыр болгаш эң азырар ажыл-агый.
3. Көдө ажыл-агый продуктуларыга товароөдөниге.
Сес чыл шкылазы дооскан кичилер орус дылга (диктант), математикага (аас-биле), ортумак школа доосканнар — орус дылга болгаш литературага (сочинение), химияга (аас-биле) шыгалда дуулар.
III. ЧИТАНЫҢ КООПЕРАЦИЯ ТЕХНИКУМУ
Тускай эртемни алы-чөм белеткөөп, кылырчың технологияга.
IV. БАРНАУЛДУҢ КООПЕРАЦИЯ ТЕХНИКУМУ
Тускай эртемни:
Ажы-чөм белеткөөп, кылырчың технологияны.
10 классы дооскан билгилг хаматтарың хүлээп алыр. Аңаа кирерлер орус дылга болгаш литературага (сочинение), химияга (аас-биле) шыгалда дуулар.
V. УЛАН-УДЭНИҢ КООПЕРАЦИЯ ТЕХНИКУМУ
Тускай эртемни:
Хлеб бижылар бүүрүлге ажылы.
Үстүңде айткан бүүрүлге техникумнарга кирерлер техникумун директорунун адыга чоруткан билдиринишкени-биле кады даразында документтерин чорудар: билгилг дугайында документ (боду-биле), шкылазын азы өөлүгү ажылдап турган черинде характеристика, доңу намлары, өөренери-биле чоруткан кооперация организасташкының билгил, 286-ты майкы сугулар эмчи шымалгазы, чурттан турар черинде шымалга, чың-ажыл дептеринде ушта бижилге, 3 фото-чурук (3x4 см.), азы-неиниң аң турган шымалыңың дугайында шымалга.
Өөредилге черлеринге кирер дээн кичилериниң документалары бот чылдын июль 31-ге чедер дараазында эресте хуулгай ал турар: Кызыл хоорай, Тыва республиктеринде, Шетиник-Кравченко кудумчузу, 38-ки бажың, кады кыдың, телефон № 27-24.
Тыва республиктериниң кады кыдың.
Кызылдың политехниктиг техникуму 1975—1976 өөредилге чылында дараазында тускай эртемнер таламы-биле сургуулар хүлээп алырын чарып тур.

ТИРАЖЫ 16748. ЧАҢГЫ № 2242. СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР